

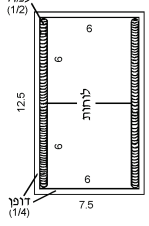
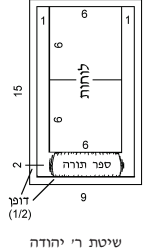
מסורת הש"ס
 א. בבלי סוכה ח"ב, ב"ב י"ד, א. מבדירי סוכה א"א, ירושלמי סוכה א"א, ב. משנה כלים י"ג, ירושלמי סוכה ח"ג נ"ב (כל הסוּת). בבלי יומא ע"ב, ב. תנאומא וקחל ג. שו"ד א"א, ילקיש תורה שש-שפתי. ד. מבדירי י"ד, תנאומא תרומה ו' ילקיש י"ד תנאומא.

גדרות

מלכות אמתא – ארבעה – ורובן בהנהיגה: אמנת תלאת ת רחבן ורובן ששה בבתימי: ורובן שלשה וכן בסמך: וכן בהנהיגה.
תן רחבן של לוחות לרוחב – תן רחבן של לוחות לרוחב של לוחות לרוחב של ארון וידומה בבתימי ובהנהיגה.
חצי טפח מכאן – תורה מונח בבתימי: חצי טפח מיכן חצי טפח מיכן שלישות המקום שמינחין בו ספר תורה טפחים ורבתימי: טפח וחצי מיכן וטפח וחצי מיכן לשינון מקום שספר תורה מונח בו טפחים.
רבי יהודה חתנין – היה רבי יהודה חתנין ר' מאיר ארכי: בבתימי: ר' מאיר היה דעתיה דרבי מאיר ארכי.
תרי ומלי וארבעה – טפחים תן רחבן בהנהיגה: תרי ומלי תן רחבן.
של ארון של לוחות לארכו – של ארון בבתימי: תן רחבן של לוחות לארכו של ארון ורבתימי: תן רחבן של לוחות לרוחב של ארון.
לוחות לרוחב של ארון – לוחות לרוחב של ארון.

לשונו
 מלכות אמתא – אמתא והפסוק (salut) באכדית.

החיים
 ארון עשה בצלאל שיטת ר' מאיר

ר' מאיר	ר' יוחנן
אבות	
דפנות	1
לוחות	12
ספר תורה	2
סחכי	15

ר' יוחנן	ר' מאיר
אבות	
דפנות	1
לוחות	6
עמודים	—
רווח	2
סחכי	9

תן (נכה, הורד) מהם מאותם שלשה טפחים חצי טפח לכל כותל מכלתי הארון, שכן עזיב עין הארון עצמו, נשתתיר איפוא בתוך הארון רוח שני טפחים כדי להניח שם את ספר התורה שכתב משה (ראה בבלי ב"ב י"ד, א), ולשיטה זו היה הלוחות מונחים בארון כך: רחבו של ארון תשעה טפחים, דכתיב (שנאמר) "אמה וחצי רחבו" (שמות כה, י), אמתא אשיטא ופלות אמתא תלאת [אמה היא שישה טפחים וחצי אמה היא שלושה]. סך הכל תשעה טפחים וארבעה לוחות היו בו, שנים שלימים ושניים שטחים. ומגן שאף השבורים היו מונחים בארון – דכתיב (שנאמר) "אשר שברת ושמתם בארון" (דברים י, ב). הלוחות היו כל אחת ואחת ארכן ששה טפחים, ורחבן של שנים מהם כיהר ששה טפחים. תן רחבן של לוחות לרוחבו של ארון, ונשתתיר שם איפוא שלשה טפחים. נכה, כאומר, חצי טפח מכאן לעזיב כותל זה, וחצי טפח מכאן לעזיב כותל זה, ונתורו טפחים לשיטת (לשיטה, לרווח) מקום שספר תורה מונח, כדי להשאיר את המקום שיהיה ספר התורה מונח בתוכו ויוצא ויכנס בחזרה בירוה. וזהו שיטת ר' מאיר. ר' שמעון בן לקיש חתוק על ר' יוחנן הסבור שמידות הארון היו באמה של ששה טפחים, ואמר: באמה בת המשה טפחים היה הארון עשוי. ומסבירים: מאן תנא מיהו [הנה] שסוכר כי במידות של אמה בת המשה, והתן ארון [וארון זה] הרי כלי הוא, ולכן הוא נמדד בשל חמשה. ושיטת ר' שמעון בן לקיש כשיטה זו. נמצא אם כן של דעתיה (דפי דעתו, שיטתו) של ר' יהודה דר אמר (שנאמר אומר) באמה של המשה טפחים היה הארון עשוי, ארכו אם כן עשוי שנים עשר טפח ומחצה, דכתיב (שנאמר) "אמתים וחצי ארכו" (שמות כה, י). ולפי חשבון זה: אמתא חמשה ואמתא חמשה ופלות אמתא תרי ופליג [שמות כה, י] אמתא חמשה טפחים, ואמה נוספת היא חמישה טפחים, וחצי אמה הם שנים וחצי טפחים, ובסך הכל שנים עשר טפחים וחצי. וארבע לוחות היו בו, שנים שלימים ושניים שטחים, דכתיב (שנאמר) "אשר שברת ושמתם בארון" (דברים י, ב). והלוחות היו כל אחד ואחד ארכן ששה טפחים ורחבן של שנים מהם ששה טפחים. תן רחבן של לוחות לארכו של ארון, ונשתתיר שם חצי טפח רוח, ושתייה כמדת אצבע (רבע הטפח) לכותל מכאן וכמדת אצבע לכותל מכאן, ולשיטה זו לא היה ספר התורה מונח בתוך הארון. ולשיטה זו היה הלוחות מונח בתוך הארון. ולשיטה ארון היה שבעה טפחים ומחצה, דכתיב (שנאמר) "אמה וחצי רחבו", ואמתא המשה [אמה היא חמישה טפחים] ופלות אמתא תרי ופליג [וחצי אמה היא שנים וחצי טפחים], ובסך הכל שבעה טפחים ומחצה. וארבע לוחות היו בו, כאומר, שנים שלימים ושניים שטחים, דכתיב (שנאמר) "אשר שברת ושמתם בארון". הלוחות היו כל אחד ואחד ארכן ששה טפחים, ורחבן של שנים מהם כיהר ששה טפחים. תן רחבן של לוחות לרוחבו של ארון (שבעה טפחים ומחצה) ונשתתיר שם איפוא טפח ומחצה. תן מוחכס אצבע לכותל מכאן ואצבע לכותל מכאן, ונתור איפוא חלל טפח, וממנו תן חצי טפח סמך לכותל מכאן וחצי טפח סמך לכותל מכאן לשיטת, כדי להשאיר רוח ללוחות.

תן מהם חצי טפח לכל כותל – נשתתיר שני טפחים לרחב תורה. רחבו של ארון תשעה טפחים, דכתיב "אמה וחצי רחבו" (שמות כה, י), אמתא אשיטא, ופלות אמתא תלתא. וארבעה לוחות היו בו, שנים שלימים ושניים שטחים, דכתיב "אשר שברת ושמתם בארון". הלוחות היו כל אחד ואחד ארכן ששה טפחים ורחבן של שנים מהם כיהר ששה טפחים. תן רחבן של לוחות לרוחבו של ארון – נשתתיר שם שלשה טפחים, חצי טפח מכאן לכותל זה, וחצי טפח מכאן לכותל זה, ונתורו טפחים לקיש לשיטת מקום שספר תורה מונח. רבי שמעון בן לקיש אמר: באמה בת המשה טפחים היה הארון עשוי. ר' מאיר אמר: באמה בת המשה טפחים היה הארון עשוי. ומסבירים: מאן תנא מיהו [הנה] שסוכר כי במידות של אמה בת המשה, והתן ארון [וארון זה] הרי כלי הוא, ולכן הוא נמדד בשל חמשה. ושיטת ר' שמעון בן לקיש כשיטה זו. נמצא אם כן של דעתיה (דפי דעתו, שיטתו) של ר' יהודה דר אמר (שנאמר אומר) באמה של המשה טפחים היה הארון עשוי, ארכו אם כן עשוי שנים עשר טפח ומחצה, דכתיב (שנאמר) "אמתים וחצי ארכו" (שמות כה, י). ולפי חשבון זה: אמתא חמשה ואמתא חמשה ופלות אמתא תרי ופליג [שמות כה, י] אמתא חמשה טפחים, ואמה נוספת היא חמישה טפחים, וחצי אמה הם שנים וחצי טפחים, ובסך הכל שנים עשר טפחים וחצי. וארבע לוחות היו בו, שנים שלימים ושניים שטחים, דכתיב (שנאמר) "אשר שברת ושמתם בארון" (דברים י, ב). והלוחות היו כל אחד ואחד ארכן ששה טפחים ורחבן של שנים מהם כיהר ששה טפחים. תן רחבן של לוחות לרוחבו של ארון, ונשתתיר שם חצי טפח רוח, ושתייה כמדת אצבע (רבע הטפח) לכותל מכאן וכמדת אצבע לכותל מכאן, ולשיטה זו לא היה ספר התורה מונח בתוך הארון. ולשיטה זו היה הלוחות מונח בתוך הארון. ולשיטה ארון היה שבעה טפחים ומחצה, דכתיב (שנאמר) "אמה וחצי רחבו", ואמתא המשה [אמה היא חמישה טפחים] ופלות אמתא תרי ופליג [וחצי אמה היא שנים וחצי טפחים], ובסך הכל שבעה טפחים ומחצה. וארבע לוחות היו בו, כאומר, שנים שלימים ושניים שטחים, דכתיב (שנאמר) "אשר שברת ושמתם בארון". הלוחות היו כל אחד ואחד ארכן ששה טפחים, ורחבן של שנים מהם כיהר ששה טפחים. תן רחבן של לוחות לרוחבו של ארון (שבעה טפחים ומחצה) ונשתתיר שם איפוא טפח ומחצה. תן מוחכס אצבע לכותל מכאן ואצבע לכותל מכאן, ונתור איפוא חלל טפח, וממנו תן חצי טפח סמך לכותל מכאן וחצי טפח סמך לכותל מכאן לשיטת, כדי להשאיר רוח ללוחות.

תן מהם חצי טפח לכל כותל – שיהי מבחוץ נמדד אמתים וחצי ארכו. הכי גרסינן: תן רחבן של לוחות לרוחבו של ארון. הכי גרסינן: חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן לכותל, ונשתתיר שני טפחים לשיטת – נכנסת ויוצאת בירוה, לפי שהיתה מונחת אורכה ורוחבו הארון. דהיינו אבות שני טפחים שנשתתירו באורך הארון, וספר תורה עביה שני טפחים וארכה ששה טפחים, והיתה מונחת בדוחק באבות שני טפחים שאורכה. לכך היה הארון רחב יותר שני טפחים, לשיטת ולטלה כרצונו. והתן ארון – והאי ארון נמי כלי הוא, שהרי מיטלטל בשעת הנהיגה. הכי גרסינן: רחבן שלשה, תן רחבן של לוחות לארכו של ארון. אצבע לתלמם מכאן – שהטפח אצבע אצבע. לשיטת – חצי טפח מכאן וכי לשיטת – לכותל הלוחות של הארון לעת הצורך. נתן של זה גרסא הנבימית בשל עין האמצעי, ועל שכן נתן בשל זה החיצון. להביא שפתו העליונה של העץ שיחמנה בזה. להביא בין נטר לנסר, מה העץ נמוך. דקא שמעין לן קראי בכל היכא דאפשר לצפונה זהב יצפה. אבל ציפוי העליון לרבי שמעון בן לקיש אין צורך ריבוי, דלא גרע משאר מקומות. ויכתבם על שני לוחות אבנים – מיעוט "לוחות" שנים. מה תלמוד לומר "שני" – שיהיו שניים שרים, חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה. "שירת הדברים", ויכתבם על שני לוחות אבנים. נשתמע עשרה על כל אבן כתב, דאם לא כן "שירת הדברים" למה לי. דכתיב "ויכתבם" – משמע שיהיו כתובים שני פעמים על כל לוח.

לוחות אבנים – דרש "ויכתבם" לעשרת הדברים על זה. כיון שעסקנו בענין הארון מביאים עור כעניינו. כיצד עשה בצלאל את הארון? ר' חנינא אמר: שלש תיבות עשאו, כשהאחת גדולה מחברתה (ראה יומא ע"ב), שתיים מהם של זהב ואחת של עץ. נתן את הקטנה ביותר שהיא של עץ שהיתה בינונית ואת של עץ בתוך של זהב הגדולה מכולן, וציפיהו את שפת הארון של עץ העליונה כהיא היא כהוב, דכתיב (שנאמר) "וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ". מה תלמוד לומר ר' חנינא? אלא "וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ". ושוואלים: אם כן מה תלמוד לומר ר' חנינא? אלא אמר ר' פנחס: להביא (ללמד) שאם היה רוח בין נטר לנסר, שגם אותו צריך לצפות כהוב, כדי שלא תהיה פינה בארון שלא תהיה מצופה.

כיון שעסקנו בענין הלוחות, מביאים עור כעניינם. ושוואלים: כיצד היו הלוחות כתובים? ר' חנינא בן גמליאל אומר: חמשה מעשרת הדברים היו כתובים על לוח זה, והחמשה אחרים על לוח זה. והא הוא דכתיב (נה הוא שנאמר) "ויגד לכם את ברייתו אשר רבנא אמרי [וחתמים אומרם]: כל העשרה דברים היו כתובים על לוח זה, ובדיוק אותם העשרה על לוח זה. והא הוא דכתיב (נה הוא שנאמר) "ויגד לכם את ברייתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים" (שם), לומר: עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה.

כיון עסקנו בענין הארון מביאים עור כעניינו. כיצד עשה בצלאל את הארון? ר' חנינא אמר: שלש תיבות עשאו, כשהאחת גדולה מחברתה (ראה יומא ע"ב), שתיים מהם של זהב ואחת של עץ. נתן את הקטנה ביותר שהיא של עץ שהיתה בינונית ואת של עץ בתוך של זהב הגדולה מכולן, וציפיהו את שפת הארון של עץ העליונה כהיא היא כהוב, דכתיב (שנאמר) "וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ". מה תלמוד לומר ר' חנינא? אלא "וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ". ושוואלים: אם כן מה תלמוד לומר ר' חנינא? אלא אמר ר' פנחס: להביא (ללמד) שאם היה רוח בין נטר לנסר, שגם אותו צריך לצפות כהוב, כדי שלא תהיה פינה בארון שלא תהיה מצופה.

כיון שעסקנו בענין הלוחות, מביאים עור כעניינם. ושוואלים: כיצד היו הלוחות כתובים? ר' חנינא בן גמליאל אומר: חמשה מעשרת הדברים היו כתובים על לוח זה, והחמשה אחרים על לוח זה. והא הוא דכתיב (נה הוא שנאמר) "ויגד לכם את ברייתו אשר רבנא אמרי [וחתמים אומרם]: כל העשרה דברים היו כתובים על לוח זה, ובדיוק אותם העשרה על לוח זה. והא הוא דכתיב (נה הוא שנאמר) "ויגד לכם את ברייתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים" (שם), לומר: עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה.

כיון שעסקנו בענין הארון מביאים עור כעניינו. כיצד עשה בצלאל את הארון? ר' חנינא אמר: שלש תיבות עשאו, כשהאחת גדולה מחברתה (ראה יומא ע"ב), שתיים מהם של זהב ואחת של עץ. נתן את הקטנה ביותר שהיא של עץ שהיתה בינונית ואת של עץ בתוך של זהב הגדולה מכולן, וציפיהו את שפת הארון של עץ העליונה כהיא היא כהוב, דכתיב (שנאמר) "וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ". מה תלמוד לומר ר' חנינא? אלא "וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ". ושוואלים: אם כן מה תלמוד לומר ר' חנינא? אלא אמר ר' פנחס: להביא (ללמד) שאם היה רוח בין נטר לנסר, שגם אותו צריך לצפות כהוב, כדי שלא תהיה פינה בארון שלא תהיה מצופה.

- מסורת הש"ס**
- ה. מנדיבני יגטו. שהיר
 - הג. ילקיש תורה שח.
 - הח. ראה בבלי שבת פ"ב, ילקיש יין תשע.
 - הט. תתקפ.
 - ו. ראה שהיר רב, ט.
 - ז. ירושלמי טוה ט"ג.
 - ח. יבין ג"ב, שהיר ת"ג.
 - ט. דבוקי שוהר ר"פ שח.
 - י. תתקמ. יין תתקפ. ראה תנומא ברביא. א. מדרש תתל"ט.
 - י"א. מענה מידות ג'.

זכרות

דכתיב ומכנה על שני לוחות אבנים עשויים – לוח זה בהתהייא: **לוח זה שצאמו כתובים משני עבריהם תכב על לוח זה וכב על לוח זה.**

סטרונה – בכתיב: **סטרונה** בכתיב: **סטר** וש' בדפוסים: **סט**.

לגט – **לגט** בכתיב: **לגט** וש' בדפוסים: **לגט**.

איתא כרבי יהודה – היכן היה ספר תורה נתון בהתהייא: **כרבי מאיר** ניהא לרבי יהודה קשיא ספר תורה הוה מונח על דעתיה דרבי יהודה.

על דעתיה דרבי מאיר – אמר בהתהייא: **על דעתיה דרבי יהודה** על אמר.

לוחות אבן מובלת – ונתונה משל בהתהייא: **לוחות אבן מובלת** באש ונתונה באש.

מובלת באש – בכתיב: **מובלת באש** וש' בדפוסים: **מובלת באש**.

היכן היו השתחויות – האלו בדפוסים: **היכן היו משתחוים**.

דרומיים בכתיב: עשירי – **דרומיים** בדפוסים: **דרומיים**.

שער הבכורות – בדפוסים: **שער בכורו**.

לשון

סטרונה – מיוונית **στρωγιον** (סטרוניון) – מרובע, צורה בעלת ארבע פינות.

ירושלמי – לתרגום ירושלמי שיש משפחות שונות של ספר תורה. ראה בבלי שבת פ"ב, ילקיש יין תשע. תתקפ.

היכן היה ספר תורה נתון – בהתהייא: **כרבי מאיר** ניהא לרבי יהודה קשיא ספר תורה הוה מונח על דעתיה דרבי יהודה.

על דעתיה דרבי מאיר – אמר בהתהייא: **על דעתיה דרבי יהודה** על אמר.

לוחות אבן מובלת – ונתונה משל בהתהייא: **לוחות אבן מובלת** באש ונתונה באש.

מובלת באש – בכתיב: **מובלת באש** וש' בדפוסים: **מובלת באש**.

היכן היו השתחויות – האלו בדפוסים: **היכן היו משתחוים**.

דרומיים בכתיב: עשירי – **דרומיים** בדפוסים: **דרומיים**.

שער הבכורות – בדפוסים: **שער בכורו**.

ר' שמעון בן יוחאי אומר: עשירים על לוח זה ועשירים על לוח זה, שעל כל לוח היו כתובים פעמים, דכתיב [שנאמרו]: **"ויכתבם על שני לוחות אבנים"**, עשירים על לוח זה ועשירים על לוח זה. **ר' סימאי אומר:** ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה, שכל עשרת הדברים היו כתובים ארבעה פעמים על כל לוח, פעם אחת על כל אחד מארבעת צידיו. דכתיב [שנאמרו]: **"וזהו זה"** – שמונת לב, טו, כלומר, הם כתובים.

רבי שמעון בן יוחאי אומר: עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה, שעל כל לוח היו כתובים פעמים, דכתיב [שנאמרו]: **"ויכתבם על שני לוחות אבנים"**, עשירים על לוח זה ועשירים על לוח זה. **ר' סימאי אומר:** ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה, שכל עשרת הדברים היו כתובים ארבעה פעמים על כל לוח, פעם אחת על כל אחד מארבעת צידיו. דכתיב [שנאמרו]: **"וזהו זה"** – שמונת לב, טו, כלומר, הם כתובים.

סטרונה – בכתיב: **סטרונה** וש' בדפוסים: **סט**.

לגט – בכתיב: **לגט** וש' בדפוסים: **לגט**.

איתא כרבי יהודה – היכן היה ספר תורה נתון בהתהייא: **כרבי מאיר** ניהא לרבי יהודה קשיא ספר תורה הוה מונח על דעתיה דרבי יהודה.

על דעתיה דרבי מאיר – אמר בהתהייא: **על דעתיה דרבי יהודה** על אמר.

לוחות אבן מובלת – ונתונה משל בהתהייא: **לוחות אבן מובלת** באש ונתונה באש.

מובלת באש – בכתיב: **מובלת באש** וש' בדפוסים: **מובלת באש**.

היכן היו השתחויות – האלו בדפוסים: **היכן היו משתחוים**.

דרומיים בכתיב: עשירי – **דרומיים** בדפוסים: **דרומיים**.

שער הבכורות – בדפוסים: **שער בכורו**.

רבי שמעון בן יוחאי אומר: עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה, שעל כל לוח היו כתובים פעמים, דכתיב [שנאמרו]: **"ויכתבם על שני לוחות אבנים"**, עשירים על לוח זה ועשירים על לוח זה. **ר' סימאי אומר:** ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה, שכל עשרת הדברים היו כתובים ארבעה פעמים על כל לוח, פעם אחת על כל אחד מארבעת צידיו. דכתיב [שנאמרו]: **"וזהו זה"** – שמונת לב, טו, כלומר, הם כתובים.

סטרונה – בכתיב: **סטרונה** וש' בדפוסים: **סט**.

לגט – בכתיב: **לגט** וש' בדפוסים: **לגט**.

איתא כרבי יהודה – היכן היה ספר תורה נתון בהתהייא: **כרבי מאיר** ניהא לרבי יהודה קשיא ספר תורה הוה מונח על דעתיה דרבי יהודה.

על דעתיה דרבי מאיר – אמר בהתהייא: **על דעתיה דרבי יהודה** על אמר.

לוחות אבן מובלת – ונתונה משל בהתהייא: **לוחות אבן מובלת** באש ונתונה באש.

מובלת באש – בכתיב: **מובלת באש** וש' בדפוסים: **מובלת באש**.

היכן היו השתחויות – האלו בדפוסים: **היכן היו משתחוים**.

דרומיים בכתיב: עשירי – **דרומיים** בדפוסים: **דרומיים**.

שער הבכורות – בדפוסים: **שער בכורו**.

רבי שמעון בן יוחאי אומר: עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה, שעל כל לוח היו כתובים פעמים, דכתיב [שנאמרו]: **"ויכתבם על שני לוחות אבנים"**, עשירים על לוח זה ועשירים על לוח זה. **ר' סימאי אומר:** ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה, שכל עשרת הדברים היו כתובים ארבעה פעמים על כל לוח, פעם אחת על כל אחד מארבעת צידיו. דכתיב [שנאמרו]: **"וזהו זה"** – שמונת לב, טו, כלומר, הם כתובים.

סטרונה – בכתיב: **סטרונה** וש' בדפוסים: **סט**.

לגט – בכתיב: **לגט** וש' בדפוסים: **לגט**.

איתא כרבי יהודה – היכן היה ספר תורה נתון בהתהייא: **כרבי מאיר** ניהא לרבי יהודה קשיא ספר תורה הוה מונח על דעתיה דרבי יהודה.

על דעתיה דרבי מאיר – אמר בהתהייא: **על דעתיה דרבי יהודה** על אמר.

לוחות אבן מובלת – ונתונה משל בהתהייא: **לוחות אבן מובלת** באש ונתונה באש.

מובלת באש – בכתיב: **מובלת באש** וש' בדפוסים: **מובלת באש**.

היכן היו השתחויות – האלו בדפוסים: **היכן היו משתחוים**.

דרומיים בכתיב: עשירי – **דרומיים** בדפוסים: **דרומיים**.

שער הבכורות – בדפוסים: **שער בכורו**.

רבי שמעון בן יוחאי אומר: עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה, שעל כל לוח היו כתובים פעמים, דכתיב [שנאמרו]: **"ויכתבם על שני לוחות אבנים"**, עשירים על לוח זה ועשירים על לוח זה. **ר' סימאי אומר:** ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה, שכל עשרת הדברים היו כתובים ארבעה פעמים על כל לוח, פעם אחת על כל אחד מארבעת צידיו. דכתיב [שנאמרו]: **"וזהו זה"** – שמונת לב, טו, כלומר, הם כתובים.

סטרונה – בכתיב: **סטרונה** וש' בדפוסים: **סט**.

לגט – בכתיב: **לגט** וש' בדפוסים: **לגט**.

איתא כרבי יהודה – היכן היה ספר תורה נתון בהתהייא: **כרבי מאיר** ניהא לרבי יהודה קשיא ספר תורה הוה מונח על דעתיה דרבי יהודה.

על דעתיה דרבי מאיר – אמר בהתהייא: **על דעתיה דרבי יהודה** על אמר.

לוחות אבן מובלת – ונתונה משל בהתהייא: **לוחות אבן מובלת** באש ונתונה באש.

מובלת באש – בכתיב: **מובלת באש** וש' בדפוסים: **מובלת באש**.

היכן היו השתחויות – האלו בדפוסים: **היכן היו משתחוים**.

דרומיים בכתיב: עשירי – **דרומיים** בדפוסים: **דרומיים**.

שער הבכורות – בדפוסים: **שער בכורו**.

רבי שמעון בן יוחאי אומר: עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה, שעל כל לוח היו כתובים פעמים, דכתיב [שנאמרו]: **"ויכתבם על שני לוחות אבנים"**, עשירים על לוח זה ועשירים על לוח זה. **ר' סימאי אומר:** ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה, שכל עשרת הדברים היו כתובים ארבעה פעמים על כל לוח, פעם אחת על כל אחד מארבעת צידיו. דכתיב [שנאמרו]: **"וזהו זה"** – שמונת לב, טו, כלומר, הם כתובים.

סטרונה – בכתיב: **סטרונה** וש' בדפוסים: **סט**.

לגט – בכתיב: **לגט** וש' בדפוסים: **לגט**.

איתא כרבי יהודה – היכן היה ספר תורה נתון בהתהייא: **כרבי מאיר** ניהא לרבי יהודה קשיא ספר תורה הוה מונח על דעתיה דרבי יהודה.

על דעתיה דרבי מאיר – אמר בהתהייא: **על דעתיה דרבי יהודה** על אמר.

לוחות אבן מובלת – ונתונה משל בהתהייא: **לוחות אבן מובלת** באש ונתונה באש.

מובלת באש – בכתיב: **מובלת באש** וש' בדפוסים: **מובלת באש**.

היכן היו השתחויות – האלו בדפוסים: **היכן היו משתחוים**.

דרומיים בכתיב: עשירי – **דרומיים** בדפוסים: **דרומיים**.

שער הבכורות – בדפוסים: **שער בכורו**.

מזה ומזה הם כתובים – היינו שנים בארבע, ושנים פעמים על שני צידי רחבו. ועל שטח שלמלעל ושלמטה לא היו נכתבים. שכל לוח ארכו ששה רוחבו שלשה ועוביו שלשה, אם כן השטחים שלמלעל ושלמטה לא היו כי אם שלשה על שלשה, ולא היו ראויין לעשרת הדברים. ולכתוב חמשה מכאן וחמשה מכאן – אין זה דרך כבוד לחלקם, למאן דאמר שכלו היו נכתבין באורח (ועין ביפא דמאה).

טטרגא – מרובע, בלשון יו. **בין גל גדול לבין גל דבור** – זהו כי כתובים דקדוקי התורה. **כימא רבא** – ששמו "תרגום", והוא היה הגדול, והוא מלא מיני דגים הרבה. **אתקשית וכו'** – הקשית לפני רבי פנחס, דקראי כרבי יהודה דייקי ולא כרבי מאיר. **מצד ארון בית ה'** – מצד הוא מונה, ולא בתוכו. **על דעתיה דרבי יהודה** – הוא אמר שצד היתה מונחת, היכן היתה מונחת: **כמין** – תיבה עשה לארון הארון, ועליו פנחס, דקראי ספר תורה מונחת.

ונתת את הכתוב על הארון ואל הארון תתן – **את העדות אשר את אליו** – והוא היה למכתב תהלה "ואל הארון תתן את העדות", ואחר כך "נתת את הכפורת" ויא אל רבי "עדות" דקראי היינו ספר תורה, והיא אבותי לתוך הארון, בסוף ארבעים שנה שכבד היה הכתוב נתון על הארון, הכי גרסין: **על דעתיה דרבי יהודה** – **אמר** **אין מוקדם ומאוחר בתורה** – והכי פירושו: לרבי יהודה לא קשיא הך קרא, דיכא לשוני: אין מוקדם ומאוחר בתורה אפילו בחד ענינא. והיינו דקשיא ליה לרבי תנומא דרבי יהודה לרבי מאיר, דקראי רבי מאיר לרבי יהודה לא קשיא, וכמיהו. (ומה מלמד נתלבוש המפורשים בפרוש סוגיא זו, ועיין ביפא מראה"ה והנראה לי כתבת). **אש לבנה** – הם הכותובות הקדוקים על גבי אש שחורה, והיינו כתיב ליבנאה. **אין נמי:** ביהמך, והוא כתיב שלנו. **היא אש** – התורה מצד אש ובלילה באש **הצובה** – אותיותיה באש. **ונתונה** – הקדוש ברוך הוא למשה מאש שלמלעל.

הלבנה ב משנה – היכן היו משתחוין – שש עשרה השתחויות דתנן לעיל. **שער העליון** – הר הבית היה משופע ועולה ממזרח למערב. והשער הסמוך למערב הוא שער העליון, ואחריו שער הדלק, הוא שער של לשכת העצים שהיתה בעורף, ודרך שם מכניסין עצי המערכה שדולקים על המזבח. **שער הבכורות** – שמכניסין שם הבכורות הנשחטים בדרום.

תקליז הדתי

רבי שמעון בן יוחאי אומר: עשירים, שאמר כתובים משני עבריהם – וסבירא ליה כרבנן דבי עבר ארבי תיבה כתוב ששה, וכן על עבר השני, וכן בשני. **ארבעים על לוח זה** – סבירא ליה כדביתא בן יוחאי מוחא כתיבה. **אן דרדיש "מהו זמאן"** – שבכל עבר היו כתובים עשר מול עשר. **טטרגא** – מרובעים. **בין כל דבור כו' שבעשר הדבורות לכלל כל התורה** – וביניהם היו כל דקדוקיה ואותיותיה. וכמו ששנינו במדרש על פסוק "תורי זהב נישא לך עם בקורות הסכף". **כימא רבא** – כדמפרש ריש לקיש, וכמו שנאמר "ומלאה הארץ עדה מימים לים ממסים". **בין גל גדול לגל גדול גלים קטנים** – עשרת הדבורות היו כלילות ונקרא לג גדול, וביניהן דקדוקי תורה ודברי סופרים והן גלים קטנים. והוא שאמר "הפ למוני" כו'. הכי גרסין: **אמר רבי תנומא כו' דרבי פנחס כרבי מאיר ניהא לרבי יהודה קשיא ספר תורה היכן מונח** – לרבי מאיר היה מקום לספר תורה, ולרבי יהודה היה היכן היה הספר תורה מונח? ומשני. **מנין גלוסקות** – אדא. ובבבלי שם: ארגו שחיביו פלשתיים, עליו היה ספר תורה מונח. **מאי טעמי דרבי יהודה** – דסבירא ליה ללוחות הארון. **מצד ארון** ולא בתוכו. ולרבי מאיר לא קשיא, האי קרא מתוך בבבלי בבא בתרא (ד,ב). **מאי טעמא דרבי מאיר** – ולמה לא סבירא ליה לרבי יהודה וכפסטיה דקראי? – **ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליו** – רבי מאיר הכי דייק: **לדעיל מניה כתיב** "ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליו", והאי קרא תנינא למה ל? אלא על כרחך דקרא קמא מייירי בלוחות שנקראו "לוחות העדות". ואחר כך כתיב "ונתת את הכפורת על הארון" וגו' לארוריו: **תחילה יתן את הלחות ואחר כך את הכפורת**. ואחר כך כתיב "ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליו" – ואין אספר תורה שנקראת גם כן "עדות", וגם כן היתה מונחת בתוך הארון. אך דספר תורה עדיין לא ניתנה בתוכו עד סוף ארבעים שנה, כמו שנאמר "לקוח את ספר התורה זו" וישתמם מצד ארון" גו'. ולכן כתב צווי תנייתה אחר נתינת הכפורת על הארון. והכי כתיבה בסדר העשייה בהקמת המשכן בפרשת פקודי: **תחלה נתינת העדות**, היינו הלוחות, והספר תורה עדיין לא היתה כתובה. ואחר כך נתינת הכפורת. אבל לרבי יהודה דסבירא ליה להספר תורה לא היתה מקומה בתוך הארון, אם כן הני קראי צריך לומר הכל בלוחות, ותרי קראי למה ל? וצריך לפרש דקרא בתרא לארוריו היה למימר: "ואל הארון תתן את העדות", אחר כך "ונתת את הכפורת" והוא דאמר: **על דעתיה דרבי יהודה** אין מוקדם ומאוחר בתורה אף בחד ענינא, והוא ליה כאלו כתיבה "ואל הארון" וגו' ואחר כך "ונתת" וגו'. וכמו ששנינו בקדושין ע"ח דארוחיה דקרא הכי הוא, כמו דכתיב "ונ אלילים טרם יכבה גו' ושמואל שוכב בהיכל ה' וגו'. והמפורשים נתלבוש בזה באין מבין **רבי פנחס** – אידי דאירי בעניינא דספר תורה, מפרש נתינתה אין היה. הכי גרסין: **אש לבנה** – הן רזין דארורייא, כענין לבנת הספיר. **מוכללת מאש** – כמו שאמרנו ברובנוס לברכה על פסוק "ולקח בן" וכו' אפשר דבין בהקדוש ברוך הוא? והלא אש אוכלה! אלא לרבך בתורתו ולמומה כו'. והן חלק ההלכות, ויחא דארורייא. כמו שכתוב "הלא כה דברי כאש" גו'. והוא מוכללת, דאיהי כלולה מאש. **הצובה באש** – מלושבת ברשי נשמות ישראל שהן לבושין למחצב התורה. שהנשמה חלק אלהי ממעל, שהן שלשה חלקי התורה כידוע. **ונתונה באש** – בשעת מתן תורה עיקר נתינתה באש היתה. **שנאמר** – זו אש לבנה, ימין – חסד, "אש" – נגד אש שחורה. **דת למו** – זהו אותיות תלמודי"ה. **כתבת רבינו יהושע** בשמותו עדן. "למו" – היינו שניתנה לנו. וגם כן שמחוברת לשמתינו. והוא "למו", וגם קאי על "מימינו", שמחוברת לו ויתברת שמו, ומחא דרש כל הנוכח לעיל.

משנה היכן היו משתחוים – שלשה עשר השתחויות לדעיל. **שער העליון** – הוא שער הסמוך למערב, שהוא שער העליון. ואחריו שער הדלק של לשכת העצים שהיתה בעורה, ודרך שם היו מכניסין עצי המערכה שדולקים על גבי המזבח. **שער הבכורות** – שמכניסין שם הבכורות הנשחטים בדרום.

אחר כתב שהיו הלוחות כתובים באש לבנה על גבי אש שחורה. **שער הדלק** – ראה בפרוש בפנים. ריש פשוט שנקרא כך משום שרוב הכתובים (תרי יומא ט"א).

עיונים

אש לבנה חיוה באש שחורה הקבין העדה כתב בפרוש אחי כפופיזש בפנים שהיו הלוחות כתובים באש שחורה על גבי אש לבנה. וכספרי התורה שלטו הכתובים בדי שחורה על גבי קלף לבן. אכן בפרוש